

Şevket Bulut'un "Kuyruğu Kesilen At" Hikâyesi

İhsan Sâfi*

Şevket Bulut'un "Kuyruğu Kesilen At" Hikâyesi

Bu makalede, son dönem Türk hikâyecilerinden Şevket Bulut'un *Al Karısı* adlı kitabında yer alan "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesi incelendi. "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesi, Şevket Bulut'un diğer hikâyelerindeki özelliklerin birçoğunu taşımakla birlikte, zaman zaman onlardan farklılıklar da göstermektedir. Konusu, Maraş'ın Elbistan ilçesinde geçmektedir. Alevîler içerisinde meydana gelen bir hadise anlatılmakta, onların namuslarına son derece düşkün oldukları verilmek istenmektedir. *Anahtar Kelimeler* Şevket Bulut, Hikâye Tahlili, Günümüz Türk Hikâyeciliği, Alevîlik.

Abstract:

In this article, the short story called "The Horse whose Tail was cut" founding in the book of *Al Karısı* written by Şevket Bulut being a contemporary narrator of Turkish literature is examined This is one of the Şevket Bulut's short stories where he successfully uses folkloric materials collected by him from where he visited during his official trips. Although "The Horse whose Tail was cut" carries a number of similar characteristics with Şevket Bulut's other stories, it to some extent differs from those stories, too. Its topic and events take place in the town of Elbistan of Maraş. In this story, Şevket Bulut narrates an incident that has been occurred in an Alevî community. By narrating his story, Bulut tries to depict how they were devoted to their decency.

Key Words Şevket Bulut, Story analyses, Today's Turkish Narration, Alevîdizm (shiiism)

* Yard. Doç. Dr., Rize Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
e-mail: ihsansafi@gmail.com.

Giriş

Son dönem Türk hikâyecilerinden biri olan Şevket Bulut, 31 Temmuz 1936 yılında Kilis'te doğdu. İlkokulu, Kilis Cumhuriyet İlkokulunda, liseyi ise Devlet Yatılı Sınavı'nı kazanarak Adana Yapı Enstitüsünde okudu. 1959 yılında Erzurum Tekniker Okulu İnşaat Bölümünü bitirdi. Stajını Kars'ta yaptıktan sonra "inşaat teknikeri" olarak, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Maraş Milli Eğitim Müdürlüğü, Maraş Bayındırlık Müdürlüğü, Sivas 16. Bölge Müdürlüğü Yapı Baş Mühendisliği İhale Takip Şefliği ve Sivas Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü gibi görevlerde çalıştı. 17 Eylül 1996 tarihinde ise doğduğu yer olan Kilis'te vefat etti.¹

Şevket Bulut'un yayımlanmış 7 kitabı ve 150'ye yakın hikâyesi vardır. Bu hikâyelerde, ağırlıklı olarak, uzun yıllar yaşadığı Maraş'ı, tüm özellikleriyle vermiş ve çalışmıştır. Resmî vazifesi gereği köy köy dolaştığı bu ili ve insanını çok iyi tanıma imkânı bulmuş ve hikâyelerinde bunları ustaca kullanmayı da bilmiştir.²

Bu çalışmada, Şevket Bulut'un konusu Maraş ilinde geçen hikâyelerinden birisi olan *Al Karısı* kitabındaki "Kuyruğu Kesilen At"³ ı inceledik.

Hikâye, hemen hemen Şevket Bulut'un diğer eserleriyle de aynı özellikleri taşımasına rağmen zaman zaman onlardan farklılıklar gösteren, Bulut'un değişik teknikler uygulamaya çalıştığı ve yer yer kendi metodunun dışına çıktığı; gerek konusu ve kurgusu, gerekse üslubu ve tahkiyesi bakımından önemli ve başarılı olduğu hikâyelerinden birisidir.

"Kuyruğu Kesilen At"ta, Maraş'ın Elbistan ilçesi sınırları içinde bulunan Nurhak Dağı'nın eteklerindeki bir yaylakta yaşayan Alevîler arasında geçen bir namus hadisesi anlatılmaktadır.

Şevket Bulut, hikâyede, Alevîlere karşı müspet bir bakış açısıyla bakmakta, onları kötü göstermek ve kötülemekten de kaçınmaktadır. Diğer hikâyelerinde,

¹ Emekli Sandığı Arşivi, Şevket Bulut Dosyası.

² Şevket Bulut, 12.10. 1995 tarihinde İbrahim Erşahin'e yazdığı biyografisinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizi ve bilhassa Maraş şehrimizi köy köy dolaşmasını ve bunların eserlerine olan etkisini şu şekilde anlatmıştır "Stajımı Devlet Demir Yolları'nın o tarihlerde Kars- Sarıkamış'ta inşa ettiği büyük tünel inşaatında yaptım. Burada beş ay süreyle bir orman içinde tabiatla baş başa kaldım. Yine Kars-Sarıkamış çevresini adım adım dolaştım. Kağızman'ın, Tuzluca'yı, Selim'i gördüm Doğunun mert insanı, ruhumda büyük değişiklikler yaptı. Anadolu insanı ve coğrafyasını Adana'dan itibaren tanıyıp sevmeye başlamıştım. Bu sevgi, Erzurum ve çevresini tanıyınca daha da arttı... Kahramanmaraş Bayındırlık Müdürlüğünde devam ettim. Yirmi yıl boyunca K. Maraş'ın bütün köylerini dolaştım. Yaz mevsiminden sonbaharın sonuna kadar Elbistan'da üç, Afşin'de iki yıl ikamet ettim. Hemen her köyde kalıp dost edindim. . Sivas Bayındırlık ve İskân Müdürlüğünde görev yaptım. Sivas'ın ilçelerinin birçoğunu dolaştım. Sivas'ın manevî havası ve zengin folkloru, üzerimde çok büyük etki bıraktı." Bkz. İbrahim Erşahin, "Folklor Malzemesinin Modern Türk Hikâyesinde Kullanılması ve Şevket Bulut Örneği", K.S.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 1996, s.69-70.

³ Şevket Bulut, "Kuyruğu Kesilen At", *Al Karısı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1974, s.49-62

onların 1978 Maraş Olayları'nda Ermenilerle ve teröristlerle birlikte olduklarını, beraber hareket ettiklerini, onlara yardım ve yataklık yaptıklarını da söylemesine rağmen bu olumlu tavrı değişmemektedir.⁴

Şevket Bulut, "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde Alevîleri, bir Alevî kadar belki onlardan daha fazla övmüş ve onların namuslarına, törelerine ve sözlerine düşkün kimseler olduklarını vermek istemiştir. Namus konusunda Alevîler hakkında düşünülen/onlara isnat edilmek istenilen bir anlayışı tenkit etmiştir.

Hikâyenin Özeti

Hasan Ağa, ilk karısından çocuğu olmadığı için soyum kesilir endişesiyle ikinci kez evlenmektedir. Aynı zamanda kirvesi de olan Alevî dedesi Ali Ağa'yı düğününe davet etmek için Urfa'dan iki yıllığına getirttiği yeni seyisi Kel Sülo'yu, yaylağa gönderir. Ali Ağa, Sülo'yu güzelce karşılar, en iyi şekilde de ağırlar. Koyun keser, sac kavurması yedirtir. Hatta gelini Elif'e, Sülo'nun ayaklarını bile yıkattırır. Ancak Sülo, bundan etkilenir ve gelin hakkında kötü düşüncelere kapılır. Gece olunca Ali Ağa, konuğunu kendi çadırına alır. Baş tarafta Kel Sülo'ya, ortada hanımına ve gelinine, en aşağıda ise kendine yatak serdirtir. Böyle hep beraber ve bir arada ve aynı çadırın içerisinde yatarlar. Sülo, içindeki kötü duyguları bastırmak için büyük bir mücadele verir. Fakat bunda muvaffak olamaz ve Elif'in yanına sokulur. Sülo'nun böyle bir işe kalkışabilmesinde Elif'in ayaklarını yıkamasının, aynı çadırda yatmalarının ve Alevîler hakkında yanlış bilgilere sahip olmasının da büyük etkisi vardır. Elif uyanır ve onu geri çevirir. Sülo da dışarı çıkar. Sınirinden Hasan Ağa'nın cins atıyla Ali Ağa'nın kırsağını çiftleştirir. Hâlbuki Ali Ağa, Hasan Ağa'dan habersiz bu işi yapmayacağını söylemiş ve daha önce de ona izin vermemiştir. Sülo, çadıra döndüğünde, ilkinde nazlandığını düşünerek tekrar Elif'in yanına gider ve bir kez daha teşebbüste bulunur. Elif, uyanır

⁴ Şüphesiz böyle yapmasında Şevket Bulut'un sanat anlayışının da etkisi büyüktür Kendisiyle yapılan bir röportajda rengini belli eden "ben buradayım" diye bağırana esere, eser diyemeyiz demektedir İdeoloji ön plâna alınmışsa yazar o noktada çakılıp kalır, görüşündedir. (Eshabil Karademir, "Oynaş Yazarı Şevket Bulut'la Bir Konuşma", *Hisar Dergisi*, S. 163, Temmuz 1977, s. 22.) İşte bu görüşten olsa gerektir ki Şevket Bulut'un, hikâyelerinde, nutuk çekmediğini, ideolojisinin, dünya görüşü ve siyasî tercihinin çığırkanlığını yapmadığını görürüz. Buna bir başka sebep olarak da onun 13. 06. 1990 tarihinde Havva Oztürk'e yazdığı mektubunda söylediği şu görüşlerini verebiliriz. "Her şeyden önce, insanları insan oldukları için severim. Din ayrımı, mezhep ayrımı gibi kavramları geride bıraktığımızı seviyorum. İdeolojisi, dünya görüşü bana uymuyor diye, bir insanı bir solukta silip atmamak mümkün müdür? İnsan gerçeğini yakalayan edebiyatçı, hangi dünya görüşüne sahip olursa olsun, okuduğum zaman beni etkiler" Bk. Selda Kateroğlu, "Şevket Bulut ve Hikâyeciliği", Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 1999, s. 33. İşte Şevket Bulut, bu anlayışı yüzünden "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde Alevî- Sünnî ayrımı yapmaz, Alevîleri Türk olarak görür, onları kötülemez, onlara karşı hep olumlu birtavır takınır.

ve bu sefer bağırarak kayınbabasını çağırır. Ali Ağa, Sülo'yu yakalattırıp bağlattırır. Konuk olduğu için onu öldürmez ama bıyığını kökünden kestirir. Hasan Ağa'nın da atının kuyruğunu... Töre böyledir. Yattığı evin namusuna dolanan kişinin, atının kuyruğu kesilir. Bu namus kiri temizlenmedikçe de askıdan indirilmez. Ali Ağa, daha sonra, Sülo'yu adamlarıyla birlikte Hasan Ağa'ya gönderir ve namusunu temizlemesini ister.

Fakat Sülo, genç ve toy birisi olan Hasan Ağa'yı kandırır. Hasan Ağa, onu öldürmediği gibi yapılanların hesabını sormak için de adamlarıyla birlikte Ali Ağa'nın yaylağına gelir. "Ben senin kızına, kısrağına mı dolandım ki atımın kuyruğunu kesersin?" diye ona çıkışır. Ali Ağa, durumu anlatır. Fakat kızgın olan Hasan Ağa ona inanmak istemez. Çünkü Kel Sülo, Ali Ağa'nın atla kısrağı çiftleştirmek istediğini, kendisinin de bunu engellemek istediği için başına bunların geldiğini söylemiş ve onu kandırmıştır. Nöbetçiyi çağırırlar. O da atların çiftleştirildiğini söyler. Bunun üzerine Ali Ağa: "Bana haram zürriyetin gereği yok!" diyerek kendi cins atını, gözünü kırpmadan, oracıkta, öldürür. Onun bu davranışını üzerine Hasan Ağa'nın aklı başına gelir ve Sülo'nun kendisini kandırdığını anlar. Sülo'yu kırbaçla döverek gerçeği ona söyeltirir. Ceza olarak Sülo'yu kuyruğu kesilen cins atın üzerine çıkarırlar ve boynuna ip geçirirler. Atı vururlar. Vurulan at yere yığılır ve Kel Sülo da boşlukta sallanarak cezasını bulmuş olur.

Hikâyenin Ana Fikri

Özette de görüleceği ya da ondan önceki kısımda da söylediğimiz gibi; Şevket Bulut, "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde, Alevîler içerisinde geçen bir namus hadisesini anlatmaktadır. Onların ne kadar namuslarına, törelerine ve sözlerine düşkün kimseler olduklarını vermek istemektedir. Onlara bu konuda bakılan yanlış bir anlayışı tenkit etmektedir. Alevîlerin, atlarını bile izinsiz çiftleştirmeyecek kadar namuslu kimseler olduklarını söylemektedir.

Hikâyenin bu ana fikrini yazar eserde kendisi de şöyle vermektedir:

"Bana, Alevî avratlarını başka türlü anlatmışlardı: Alevîlerin mum söndürdüklerini söylemişlerdi... Feneri söndürünce, muradıma nail olacağım sandım.. Bana kolayca teslim olur diyordum.. Yanılmışım! Bu kadar namus düşkün, bu kadar uçkurlarına sağlam olduklarını bilmiyordum Ağam.." (s.61)

Görüldüğü gibi Seyis Kel Sülo, Alevîleri bu şekilde tanımaktadır. Hikâyedeki yanlış davranışının bir sebebi de onları böyle bilmesidir. İşte Şevket Bulut'un "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde karşı olduğu ve tenkit ettiği anlayış budur. Hikâyenin ana fikri bundan oluşmaktadır. Alevîler, namus düşkünlüdürler. "Uçkurları sağlam"dır. Bunun dışında onlar hakkında bilinen ve söylenen şeyler doğru değildir, yanlışlardır.

Hikâyenin Tezi

Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde, bazılarının zannettiği/ bildiği/söylediklerinin aksine, Alevîlerin namuslu oldukları ve onların hiçbir zaman konuk oldukları evin gelinine, kızına el uzatmayacakları tezini savunur. Ona göre namus namustur. Bu meselenin Alevî’si Sünnî’si yoktur. Ayrıca Şevket Bulut, Alevî - Sünnî diye bir ayırım yapmanın da doğru olmadığını, çünkü her iki tarafın da aynı kandan, aynı dinden olduklarını söyler. Cepheye birlikte koşarlar, beraber şehit olurlar. Beraber aynı topraklar üstünde yaşarlar. Böyle olmasına rağmen onları ayırmağa çalışmak, ayrı gibi göstermek istemek “avanak”lıktır. Şevket Bulut’un “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde ileri sürdüğü, savunduğu, ispatlamaya çalıştığı, kabul ettirmek istediği tezi budur. Şevket Bulut’a göre, Her iki taraftan da kötüler çıkabilir. Bunu onların tamamına mal etmek doğru değildir. İşte bakın; Ali Ağa Alevî olmasına rağmen ne kadar iyi bir kişidir. Seyis Kel Sülo ise Sünnî olmasına rağmen ne kadar kötü birisidir. Şevket Bulut, bu tezini hikâyenin içinde kendisi de şöyle vermektedir:

“Aramıza nifak soktun.. Senin yüzünden düğünü –derneği bıraktım. Beni kirveme rezil ettin.. Namus, namustur... Alevî, Sünnî diye milleti, senin gibi avanaklar ayırır. Bizler, aynı kandan, aynı dinden geliyoruz.. Cepheye beraber koşarız.. Beraber şehit oluruz.. Beraber aynı topraklar üstünde yaşarız... Hiçbir bir zaman konuk olduğumuz evin gelinine, kızına el atmak aklımızdan geçmez.. Bizler yolumuzu yordamımızı bilen insanlarız.” (s.61)

Görüldüğü gibi “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesi, tezli bir hikâyedir. Şevket Bulut, yaptığı açıklamalarla, yukarıda verdiğimiz fikri işler. Bunu, okuyucuya benimsetmeğe çalışır. Hikâyenin tamamında ortaya çıkan izlenimi yeterli görmeyip bazen kendisi de araya girerek; ders verir ve propaganda yapar gibi bu tezini savunur.

Hikâyenin Şahısları

“Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde karşımıza başlıca iki şahıs çıkmaktadır. Bunlardan birisi ve olumlu olanı Ali Ağa isminde bir Alevî dedesi; diğeri ve olumsuz olanı ise Urfalı Kel Sülo isminde Sünnî bir seyistir.

Ali Ağa, hikâyede, törelerine ve âdetlerine son derece bağlı, namusuna düşkün, konuksever ve bilgili bir kişi olarak verilir: Kısrağının çiftleşme zamanı geldiği hâlde Hasan Ağanın haberi olmadığı için onun cins atıyla birleştirilmesine izin vermez. Konuşunu en güzel şekilde ağırlar. İkram ettiği koyunu bile onun kesmesine izin verir. Bunu kendisine bir hakaret olarak algılamaz. Ayrıca onu, çadırının başköşesine yatırır. Gelinine ayaklarını yıkattırır. Namusuna halel gelmesin diye cins atını gözünü kırpmadan vurur ve benzeri. Ayrıca Şevket Bulut, hikâyede, Ali Ağa’yı da Türk olarak verir. Onun yaptıklarını Alevî âdetleri olarak değil de Türk âdetleri olarak gösterir. Böyle bir ayırıma gitmez. Ona farklı gözle bakmaz. Şevket Bulut’un hikâyede Ali Ağa’yı tanıttığı yer ise şöyledir:

Ağa, koca elini açık döşüne doğru uzattı. Yüzünde yayla ikliminin sert çizgileri okunuyordu. Ağarmış gür kaşları, güneş çalığı yüzü, siyah, ıslıl ıslıl gözleri vardı. Döşüntün ak kılları, boğazının altına kadar sarkan pâk, beyaz sakalı ile öpüşüyordu. Ak sakalında asırlık bir asalet okumak mümkündü. (s.49-50)

Görüldüğü gibi burada yazar olumlu bir şekilde Ali Ağa'yı tasvir ediyor. Ayrıca Alevî dedelerine ait özelliklerden sadece onun sakallı olduğunu söylüyor. Başka da bir şey demiyor. Hikâyenin olumsuz karakteri ise Seyis Kel Sülo'dur. Hasan Ağa onu iki yıllığına cins atının bakımı için tutmuştur. Kendisi aynı zamanda atın eski seyisidir. Şevket Bulut onu hikâyede ilk olarak karşımıza şu şekilde çıkarmaktadır:

Sırtında boz, çizgili bir aba, altında siyah, parlak bir şalvar vardı. Ayağındaki kırmızı, gülşeftali süslü yemeni, ilk anda dikkati çekiyordu. (s.50)

Burada olumsuz veya olumlu bir tasvir yoktur. Yazarın Sülo'ya bakışını göremiyoruz. Zamanla Şevket Bulut, hikâye ilerledikçe onun kötü özelliklerini de vermeye başlar. Sülo, para için, ekmeğini yediği ağasına ihanet edecek bir yapıdadır. Ali Ağa'ya Hasan Ağa'dan habersiz atları çiftleştirmeyi teklif eder. Bunda bir mahsur görmez. Hâlbuki Alevî törelerinde bu, çok kötü bir iştir. Yine Sülo, misafir olduğu kimselerin namusuna da kötü gözle bakabilecek kadar ahlâksız birisidir. Daha sonra Şevket Bulut, Sülo'nun asıl mahiyetini de bildirmek ihtiyacı hisseder. Aslının karışık olduğunu, zamanında Suriye'den kaçıp geldiğini söyler. Alevîler hakkındaki yanlış bir anlayışı düzeltiyim derken Sünnîleri kötülediğim anlaşılmasın diye böyle bir tevli hikâyesine ilâve etmek zorunda kalır:

“Töre töredir. Böyle olduğunu bilseydim, sana bu yezidin kesik başını gönderirdim.. Zaten aslı karışık herifin biri. Zamanında Suriye'den kaçıp gelmiş... Irz düşmanı olduğunu nereden bilebilirdim? diye bağırır.” (s. 60)

Hikâyede bu ikisi kadar olmasa da gene de bir yer tutan üçüncü bir şahıs ise Hasan Ağa'dır. Ali Ağa, ona kirvelik etmiştir. Babasıyla arası çok iyiydi. Yani aile dostudur. Fakat Hasan Ağa, babası gibi değildir. Genç, toy ve görgü yoksulu birisidir. (s.53) Böyle olduğu için, Kel Sülo'ya kanıp kirvesi, büyüğü ve baba dostu olan Ali Ağa'dan hesap sormağa kalkmıştır. (Fakat sonradan aklını başına toplar ve hikâyenin sonunda gerçek bir ağa gibi davranır.)

Tahminimize göre yazar burada Ali Ağa'nın karşısına iyi Sünnî olarak Hasan Ağa'yı çıkarmıştır. Ve ikisine de aynı davranışı göstermiştir. Ali Ağa da Hasan Ağa da atlarını vurmışlardır. Fakat bunun yerine Hasan Ağa'nın babasını verseydi hikâyenin tezine yani Alevîler de iyidir, Sünnîler de iyidir, bunların birbirlerinden farkları yoktur, bunları ayrı düşünmek doğru değildir, her iki taraftan da kötüler çıkabilir, birisinin yaptığı bir yanlış umumuna mal etmek haksızlıktır, tezine daha

uygun hareket etmiş olurdu. Çünkü Alevî Ali Ağa, Sünnî Hasan Ağa'dan daha üstün özelliklere sahip, daha öne çıkan bir karakterdir. Bu yüzden iyi Alevî'ye karşı iyi Sünnî olmuyor. Alevîler daha iyidir gibi bir durum çıkıyor. Yazar sırf tezini daha da kuvvetlendirmek, diyeceklerini daha da iyi diyebilmek için babasını değil de Hasan Ağa'yı seçmiştir. Eğer babası olsaydı Sülo'yu geri göndermez, atına yapılanın hesabını sormak ihtiyacı hissetmezdi. Cezasını anında verirdi.

Hikâyenin Mekânı

"Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinin konusu, Elbistan Ovası'na bakan Nurhak Dağı'nın eteğindeki bir yaylakta geçmektedir. Yazarın mekân olarak burasını kasten/ bilerek seçtiğini düşünmekteyiz. (Yaylağın tasviri üzerinde üslûp bölümünde durduğumuz için burada o kısmı vermeyeceğiz.) Şevket Bulut'un böyle bir seçim yapmasında dikkatimizi çeken husus; buranın hikâyenin muhtevasına ve konusuna uygun bir yer olmasıdır. Ayrıca yazarın tezinin uygulanmasına da elverişlidir. Meselâ; "Alevîlerin kestiği yenilmez." anlayışının gösterilebilmesi için böyle bir yaylak daha uygundur. Yine atlarını bile izinsiz çiftleştirmeyecek kadar namuslarına düşkün olduklarını ispatlayabilmek için de böyle bir yer lâzımdır. Namus konusundaki anlayışın gerçekleşebilmesi için ise çadır ortamı daha uygundur. Başka bir ortamda meselâ şehir ortamında olsaydı Kel Sülo, böyle cezalandırılmaz, atın da bu şekilde kuyruğu kesilemezdi. Bu yüzden Şevket Bulut, kendi savunduğu fikirlerin tatbik sahasına konabilmesi, törelerin uygulanabilmesi, kurduğu entrikanın başarılı olabilmesi için böyle bir mekânı özellikle seçmiştir. İşte "Kuyruğu Kesilen At"ta mekânın, hikâye üzerinde bu denli önemli bir fonksiyonu vardır.

Yaylağın dışında hikâyede dikkatimizi çeken diğer bir mekân ise Ali Ağa'nın oturduğu kıl/karaçadır. Yazar onun tasvirini realist bir şekilde yapar. (Buranın tasviri üzerinde de üslûp bölümünde durduğumuz için burada bir daha o kısmı vermeyeceğiz.) Hikâyedeki bu mekânın da hikâyenin entrikası üzerinde önemli bir etkisi vardır. Kel Sülo ve gelin aynı mekânın içerisinde yatmaktadırlar. Aynı mekânlarda olsalardı, Sülo, bu kadar etkilenemezdi veya çadıra girmeyi göze alamazdı. Ve hikâyenin bel kemiğini oluşturan hadise de gerçekleşemezdi.

Hikâyenin Zamanı

"Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinin zamanı ilkbahar ayıdır: (*Gökyüzünde parlak ilkbahar yıldızları Türkmen çadırlarına gülümsemeğe başladılar. s.57*) Yazar, bu zamanı, atların ve tabiatın çiftleşme zamanı olduğu için özellikle seçmiştir ve hikâyenin konusunu güçlendirmek ve olayına etki etmek için de kullanmıştır. Dediğimizi doğrulaması açısından hikâyeden bir kısmı burada vermek istiyoruz:

“Dışarıda at ve kısrak durmadan şehvetle kişniyordu... Gecenin ilerlemiş bir saati. Dışarıda atla kısrak hâlâ kişniyor... Bu kişnemeler arzu dolu; şehvet yüklü. Uykusu dağılmış çan sesleri. Köpek ulumaları. Hava soğuk dışarıda keskin bir ayaz hüküm sürüyor. Seyis Sülo'nun bakışları, Elif'in yatağına sapanmış. Gemici fenerinin ölgün ışığında gözleri uyku tutmuyor. Gelinin ellerinin sıcaklığı ayaklarında kabuk bağlamış.... Tıpkı ağanın kısrığı gibi dalap... Erkek diye geviş getiriyor.” (s.54-55)

Görüldüğü gibi Seyis Kel Sülo, ayaklarının yıkanması, aynı çadırda yatmaları gibi, atların kişnemesinden de etkilenmekte ve yazar bunu onun Elif'e olan duygularını tetikleyici, tahrik edici, arttırıcı bir durum olarak sunmaktadır. (Sülo, daha sonra, atları çiftleştirince bundan da etkilenmiş ve çadıra o duygularla dönmüştür.) İşte Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde, zamana böyle önemli bir fonksiyon yüklemiştir. Zamanı, hikâye üzerinde bu denli etkili kılmıştır.

Hikâyenin Üslûbu

“Kuyruğu Kesilen At” hikâyesi, vak'anın geçtiği mekânın tasviri ile başlıyor. Şevket Bulut, burada, diğer hikâyelerinde görülmeyen bir tarzda süslü bir tasvir yapmaktadır:

“Batıda ufukla boğuşan güneş; parlak, keskin ışık iğnelerini bütün öfke- siyle Nurhak dağının bembeyaz gövdesine batırıyordu. Elbistan ovası, boydan boya bakır rengine bürünmüştü. Azgın Söğütlü çayı, Ceyhan ırmağıyla sarmaş dolaş olabilmek için, yatağını zorlaya zorlaya yuvarlanarak koşuyordu.”

“Binboğa, Berit dağları; ihtiyar başlarını kaldırmış, Nurhak dağının doruklarındaki parlak şavka imrenerek bakıyorlardı. Hiddetli bir rüzgâr, geniş ovaya durmadan dondurucu soğuklar taşıyor, cılız ilkbahar otları korkarak secdeye yatıyorlardı.” (s.49)

Görüldüğü gibi Şevket Bulut, güneşin batmaya yakın olan hâlini, onun ufukla boğuşması olarak algılıyor, bu vaziyet içerisinde olan güneşin ışı(n)larını parlak ve keskin iğnelere benzetiyor ve güneşin onları dağın gövdesine batırdığını söylüyor. Manzarayı böyle şairane bir üslûp ile tasvir ediyor. Bu şekildeki bir tasvirin, hikâyenin konusuyla pek bir ilgisi yoktur. Hikâyeden özgün gibidir.

“Nurhak Dağı'nın bembeyaz gövdesi”nden, dağın üzerinde hâlâ karların olduğunu ve erimediklerini anlıyoruz. “Azgın Söğütlü çayı”, ilkbahar ayındaki nehirlerin durumuna uygun bir ibaredir. Yazar, nehrin coşkunu akmasını bu şekilde vermeyi tercih etmiştir. Yine “Elbistan ovası boydan boya bakır rengine bürünmüştü” benzetmesi de ilkbahar ayma uygun bir benzetmedir. Hava kurşunîdir. Yazar, bunun yerine “bakır rengi”ni kullanıyor. Söğütlü Çayı'nın akmasını ise Ceyhan Irmağı'na kavuşmak gibi güzel bir sebebe bağlıyor. Yatağını zorlayarak akması da yuvarlana-

rak koşma gibidir. Bu paragrafta Şevket Bulut, açık, sade ve yalın bir üslûp kullanmak yerine imgelerle, benzetmelerle, sanatlarla, mübalâğalarla yüklü, süslü bir anlatım kullanmayı tercih etmiştir. Manzarayı olduğu gibi ya da tam bir fotoğraf gerçekliğiyle vermemiş, şahsî düşünce ve yorumlarını, duygularını da ona katmıştır. Yazar, ikinci paragrafta, dağları insana benzeterек teşhis sanatı yapıyor. Binboğa ve Berit Dağları ihtiyardırlar. Nurhak Dağı'nın doruklarına imrenerek bakmaktadırlar. Bölgenin tarihini ve manzarasını bilmediğimiz ve görmediğimiz için yazarın Binboğa ve Berit dağlarına ihtiyar yakıştırmasında bulunması konusunda bir şey söyleyemeyeceğiz. Sadece "başlarını kaldırarak" demesinden, Nurhak Dağı'nın onlardan daha yüksek olduğunu anlıyoruz.

"Hiddetli bir rüzgâr, geniş ovaya durmadan dondurucu soğuklar taşıyor, cılız ilkbahar otları korkarak secdeye yatıyorlardı." Bu cümlede de yazar aynı şekilde, üslûbunu devam ettirmektedir. Rüzgâr için hiddetli, soğuk için dondurucu sıfatını kullanıyor. Fakat ova için geniş kelimesini yeterli görüyor. Diğerlerine uygun bir sıfat, bunun için de kullanabilirdi. Yine ilkbahar otlarına "cılız" demesi de eksik ve kusurlu bir ifadedir. Çünkü ilkbahar otları gür olur. Onun yerine daha uygun bir sıfat seçebilirdi. Ya da sadece rüzgâr otların cılızlarını korkudan secdeye yatırıyor da diyebilirdi. Gür olanlarını değil. Yazarın bu süslü üslûbuna hikâyeden bir örnek daha vermek istiyoruz:

"Rüzgârı geride bırakan bir atlı, gölgeli ufku yararak ardında toz duman bırakarak Nurhak dağının eteklerine doğru tırmanıyordu. (s.49) Siyah karaltı, ardında öfkeli toz bulutları bırakarak, her saniye biraz daha büyüyerek yaklaşıyordu." (s.49)

Buradaki tasvir, yukarıdaki örnek kadar olmasa da gene de sade ve olduğu gibi bir tasvir değildir. Atın hızlı gelmesini rüzgârı geride bıraktığını söylemekle veriyor. Yine görüldüğünü söylemek için de gölgeli ufku yararak geldiğini söylüyor. Yani ufuktan bu tarafa doğru gelmektedir. Ardında bıraktığı toz bulutu için de öfkeli benzetmesini yapıyor. Hâlbuki seyis öfkeyle gelmemektedir. Cins atın koşusunu ve ardında toz bulutu bırakışını için başka bir kelime seçse daha iyi olurdu.

Hikâyenin genelinde yazar bu şekilde tasvirlerle süslü ifadeler kullanmıştır. Bu da gösteriyor ki Şevket Bulut "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde sanat gösterme endişesi taşımıştır. Bunun yanında Şevket Bulut'un hikâyede bir de realist tasviri vardır. Ali Ağa'nın kıl çadırını anlatışı böyledir:

"Çadırdan içeriye girdiler. Seyis, karaçadıra ilk defa giriyordu. Kapıdan girince: solda, tam çadırın ortasında gözüne ocak ilişti. Ocağın sağ ve solunda ışık direkleri yükseliyordu. Ali Ağa, ocaktan alevli bir odun alarak gemici fenerini yaktı. Kapının sağında boy boy, nakışlı, alaca bulaca zahire çuvalları sıralanmıştı. Biraz daha köşede yüklük vardı. Kadife döşek ve yorganlar üst üs-

te yığılmışlardı. Ocağın solundaki sedirin üstünde, parlak tüylü bir kurt postu serilmişti. Ağa, konuğu postun üstüne buyur etti.”

“Çadırın içi dikdörtgen biçimindeydi. Düzenli bir şekilde döşenmişti. Ortada, eşit aralıklarla üç direk sıralanıyordu. Direklerde mavzerler, eski kılıçlar, sazlar, çoban dağarcıkları, demet yapılmış buğday başakları asılıydı. Tam ocağın üstünde, ışık ve duman deliği görünüyordu. Sağ arka köşede bir sedir, üzerinde ayı postu seriliydi. Halı desenli koltuk yastıkları insanın gözlerini kamaştırıyordu. Konuk, çevresini merakla incelerken, Ali Ağa'nın sesiyle kendine geldi.” (s.51-52)

Görüldüğü gibi burada yazar, abartılı bir lisan kullanmayıp realist bir üslupla çadırı tasvir etmektedir. Olduğu gibi, fotoğraf gerçekliğiyle, gördüklerini vermektir. En ufak bir ayrıntıyı bile dışarıda bırakmamağa çalışmaktadır. Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde psikolojik tasvir de yapmıştır. Seyis Kel Sülo'nun aynı çadırda bulunduğu ve gündüz ayağını yıkayan Elif'in yanına gidip gitme arasında yaşadığı çatışmayı, mücadeleyi başarılı bir şekilde anlatmıştır:

... kendi kendini kandırmaya çalışıyor. İçinde iki sesin savaşı: (“Hadi kalk, yavaşça yatağına yaklaş!” – “Ya bağırırsa? Beni elâleme rezil ederse?” – “Etmez korkam! Alevî avratları uçkurlarına gevşek olur. Bunlarınkı çalı nikâhı. Herkes tuttuğunu...” – “Daha ekmeği midemde duruyor. Ayıp olmaz mı?” – “Ne ayıbı be? Bunlarda töre böyle. Mum söndürürler. Burası dede çadırı. Kimbilir burada kırmızı horoz kanat çırparak kaç defa mum söndürdü. Dede, kaç gelinin koynuna girdi?!” – “Ya bütün bunlar yalansa, gelin bağırırsa?” (s.55)

Bunun haricinde eserde birkaç yerde daha böyle psikolojik tasvirler vardır. Fakat buradaki kadar önemli değillerdir. Yazar onların üzerinde kısaca durmuş, fazlaca bir ehemmiyet vermemiştir. Meselâ Seyis Kel Sülo'nun atları Hasan Ağa'dan habersiz çiftleştirelim teklifine karşı Ali Ağa, biraz çatışma yaşamış fakat bu durum uzun sürmemiştir. Yazar onun ruh hâlini, içinden geçenleri, uzun uzadıya anlatmamıştır. Şevket Bulut'un “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde kişileri, sosyal, ekonomik, coğrafi, kültürel, eğitim konularına ve özelliklerine göre konuşturmadığını görüyoruz. Ayrıca içinde yer aldıkları topluluğun, sınıfın şiveleriyle, ağızlarıyla da konuşturmaz. Hikâyede şive taklidi yoktur. Cümle içerisinde mahallî ağızda kullanılan kelimelere, tabirlere yer vermiştir. Bunun haricinde kişiler tamamıyla kendi şiveleri ve ağızlarıyla konuşmazlar. Buna da şu örnekleri verebiliriz:

Kesik kesik kehliyordu (s.50); Evin hatunları şahbaz olmalı (s.52); Gelinin dönümü iyi (s.52); Dışarıda ekmek yapan mı? (s.52), Gâvur fırını gibi yanıyor olmalı (s.53); Kır kırsığı dalap olmuştu, İki yıl önce kuzlamış, sonra daha yavrusu kulun iken ölmüştü (s.53); Sürüne sürüne sırtında meses kırılmış öküze döndüm (s.54); Ağa remil atmadı ya! (s.54); Çalı nikâhı, Firez gibi cayır cayır

yanmak (s.55); Babayın sinine ateş yağa, Etini tike tike ayırıp köpeklere atmak (s.56); Namusu küşne tarlasında bulmak (s.60).

Bunların dışında, yine cümle içerisinde kaş, okuntu, yadırgı, toklu, edem, denliyordu, konulgan, bartıl, habar gibi mahallî özelliklere sahip, tek kelimeler de kullanılmıştır. (Şevket Bulut, bunlardan yalnız “bartıl” kelimesinin rüşvet anlamına geldiğini parantez içerisinde vermiştir. Diğerlerini açıklamamıştır.) Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde deyimlere de yer vermiştir. Bunların bazılarını da göstermek istiyoruz: Koynuna almak, (Başından aşağı) Kaynar sular dökülmek, Kanı bozuk (olmak), Mum söndürmek (s.56); Ölüm uykusuna yatmak, Yediği kaba pislemek (s.57); Pire için yorgan yakmak (s.60); Ölümü arar olmak, Bülbül gibi konuşmak, Evliya'yı yoldan çıkarmak, Her yanından kadınlık akmak, Yolunu yordamını bilmek, Zangır zangır titremek (s.61); Yüzü sapsarı kesilmek, Çil yavrusu gibi dağılmak, Çuval gibi sallanmak (s.62). Hikâyede karşımıza çıkan üslûpla ilgili diğer özellikleri de şöyle sıralayabiliriz.

Ses taklidi

Hikâyede sadece bir yerde ses taklidine başvurulmuştur. Yazar, kırsağın çıkardığı sesi göstermek ihtiyacı duymuştur: “Gür yelesini cilveli cilveli savurdu. “Hıyyyıhıhıhı!” diye dişi bir sesle gelen atı karşılıyordu.” (s.50)

Argo, Kaba ve Müstehcen sözler

Şevket Bulut'un hikâyelerinde, cinsellik yok denecek kadar azdır. Bütün hikâyeleri içerisinde bir iki tanesinde ancak karşımıza çıkar. Onlarda da esas maksat değildir. “Kuyruğu Kesilen At”ta ise bu anlayışını terk eder ve cinselliğe epey bir yer verir. Diğerlerine nazaran en çok cinselliğe yer verdiği hikâyesi budur. Seyis Kel Sülo'nun düşündüklerini, yapmak istediklerini ve yapmaya başladıklarını uzun uzadıya anlatır. Tasvirli cümleler kullanır. Benzetmelerle, sıfatlarla zenginleştirir. En ince ayrıntısına kadar vermek ister. Bunda bir mahsur görmez. Âdeta ben de bunları biliyorum, der gibidir. İstesem ben de böyle şeyler yazabilirim:

“Sülo'nun titrek eli, Elif'in sıcaık bacağına mıknaş gibi yapışıyor. Kalbinin atışları çadırın içine sığmıyor. Gelin uyku arasında geriniyor. Sülo sevinçli: “İşte bak, hoşuna gitti!” diye gülümsüyor. Eli biraz daha yukarı doğru tırmanıyor. Uzun donu parçalamak istiyor. Elini kora değdirir gibi... Cereyana kapılmış gibi titriyor. Korkuyla sevincin meydan savaşı... Titrek el tam yol ilerliyor... Sülo'nun eli, vücut kesilmiş. Kalbi parmaklarının ucunda atıyor.. Elif, birden derin uykudan uyanıyor. Kendini dinliyor. Paçasının arasında kırmıl kırmıl bir el hissediyor...” (s.55-56)

Yine Şevket Bulut'un hikâyelerinde, argo ve kaba söyleyişlere de rastlamak pek mümkün değildir. Hikâyelerinin bir özelliği de budur. “Kuyruğu kesilen At” hikâyesinde ise bu anlayışını terk eder ve böyle epey bir kelime kullanır:

Seyis kısmı deyyus olur (s.54); Cilve yaptı kancık (s.56); İtin sana emanet (s.58); Bu halı karıştıramazdı (s.61); Yemenisinin içine sidik doldurdu (s.62).

Hikâyedeki Alevîlik

Şevket Bulut'un hikâyeciliğinin en büyük özelliklerinden birisi de muhtevastındaki folklorik malzemenin bolluğudur. Baş tarafta da söylediğimiz gibi görevi gereği köy köy gezdiği bölgelerde birçok derleme yapmış ve bunları da hikâyelerinde başarıyla kullanmayı bilmiştir. Resmî görevinin hikâyeciliğine böyle büyük bir katkısı olmuştur.⁵ Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde de bu folklorik malzemenin, Alevîlerle ilgili olanlarından faydalanmıştır. Fakat bunları, sadece, Alevî âdetleri olarak değil, Türk âdetleri olarak vermiştir. Meselâ; Ali Ağa'nın uyguladığı töre cezasını, Sünnî olmasına rağmen Hasan Ağa da bilmektedir ve “Bu, bizim töremizde yoktur; doğru değildir, böyle bir cezayı uygulamayız!” dememiştir. Aksine kendisi normal bir şeymiş gibi bizzat bunun uygulayıcısı olmuştur. Demek burada anlatılan ve hikâyenin omurgasını teşkil eden töre anlayışı sadece Alevîlere ait değildir. O yörede yaşayan Türklere de ait bir anlayıştır. Şevket Bulut'un “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde Alevîleri Türk olarak gördüğünün, bu yüzden onların âdetlerini de Türk âdetleri olarak gösterdiğinin bir örneği de hikâyede Ali Ağa'nın söylediği: “Hiçbir Türk sofrasında oturan adama silah çekmez.” (s.59) sözüdür. Görüldüğü gibi Ali Ağa burada kendini Türk olarak kabul ediyor. Bir Türk, sofrasında oturan adama silâh çekmez, diyor. Yine Şevket Bulut'un hikâyede, Ali Ağa için verdiği; misafirine ikram etmek, onu en güzel şekilde ağırlamak gibi bazı özellikler de Türk halkının bilinen özellikleridir.⁶ Ali Ağa, konuğuna ikram için bir

⁵ Şevket Bulut'un hikâyelerindeki bu zengin folklorik malzeme üzerine bir yüksek lisans tezi de yapılmıştır. Bkz. İbrahim Erşahin, “Folklor Malzemesinin Modern Türk Hikâyesinde Kullanılması ve Şevket Bulut Örneği”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. K.S.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş 1996.

⁶ Bu özelliği Şevket Bulut, diğer hikâyelerinde de kullandığı için böyle bir hüküm burada rahatlıkla söyledik. Meselâ, onun Türk halkını, misafirperver olarak gösterdiğinin en iyi örneği, *Yıkık Minare* adlı kitabındaki (Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 1996, 173 s.) “Son Arzu” adlı hikâyesinin ikinci bölümünde vardır. Maraş'ta doğup büyümüş ve tehcir sırasında Arjantin'e gitmiş olan Sarkız adlı bir Ermeni, uzun yıllar sonra, silâ hasreti yüzünden Maraş'a geri döner ve doğup büyüdüğü yerleri bir kez daha görmek ister. Yol üzerindeki bir koyde Sakar Ali adındaki bir Türk'un evine misafir olurlar. Sakar Ali'nin durumu iyi değildir. Misafirlerini ikram edeceği bir şeyi yoktur. Buna rağmen tek geçim kaynağı olan keçisini hiç düşünmeden keser ve onlara ikram eder. Karşılığında da bir şey almaz. Sarkız düşmanı olduğu hâlde ona böyle bir misafirperverlik gösterir. Hâlbuki o koyde, Ermenilerin yaptıkları katliamın izleri hâlâ durmaktadır. Her evin, acı bir hatırası vardır. Şevket Bulut, Sakar Ali adındaki Türk'un gösterdiği bu davranışı büyük bir hayranlık, takdir, gurur ve övgüyle şu şe-

koyun kesmek ister. Hikâyede Alevî ve Sünnî anlayışındaki ilk çatışma karşımıza burada çıkar.⁷ Seyis Kel Sülo, koyunun kesilmesini istemez. Sebebi de Alevîlerin kestiğinin yenilmeyeceği inancına sahip olmasıdır. Ali Ağa da bunu bilmektedir. Buna rağmen olgun davranır. Konuğunu terslemez. Onu, çadırından kovmaz. Kötü söz bile söylemez:

Zahmet etme ağa. Sonra... ben eti sevmem..." dedi. Ağa yolcunun yüz ifadesinden ne demek istediğini anlamıştı: "Oğlum İsmail! Tokluyu buraya getir. Konuk kendi eliyle kessin. Baksana yüzünden Alevînin kestiği yenilmez! Hükmü okunuyor," dedi. (s.51)

Ali Ağa'nın, bunu, Sülo misafiri olduğu için mi yoksa başka bir sebepten dolayı mı yaptığı pek açık değildir. Hikâyenin genelindeki havaya göre böyle bir şeyin olmaması lâzımdı. Çünkü İslâmî anlayışa göre kestiği yenilmeyecek kimseler bellidir. Ali Ağa gibi birisinin kolay kolay böyle bir davranışı kabul etmeyeceği veya bu kadar hafif sözlerle geçiştirmeyeceği bellidir. Şevket Bulut, bunu hikâyeye koymasaydı kaybedeceği bir şey olmazdı. Ali Ağa'nın eşi ve gelini de konuğa büyük hürmet gösterirler. Sülo, yanlarından geçerken ayağa kalkarlar ve hürmetle beklerler. (s.51) Bu da onların misafire verdiği değeri ifade eder. Bundan daha önemlisi ise Ağa'nın gelini Elif'in, bakır ibrik ve el leğenini hazırlayıp omzuna da bir havlu atıp, konuğun ayaklarını yıkamasıdır. İşte Alevîler konuklarına bu kadar yani aşırı önem verecek kadar misafirperverdirler.⁸ Fakat hikâyenin faciaya dönüşmesine sebep olan hadise de bununla başlar. Seyis Kel Sülo, Elif'in ayaklarını yıkamasından bir erkek olarak çok etkilenir. Yazar, bu hadiseyi, hiçbir yorum yapmadan verir. Kesinlikle kötüleyecek bir ifade kullanmaz. Sadece anlatmakla yetinir. Yabancı bir adamın ayaklarının yıkanamayacağı, bunun İslâmî hususlara aykırı olduğu, eğer böyle yapılırsa sonucun bu şekilde çok kötü olacağı, erkeklerin bundan etkileneceği ve kadın hakkında bazı duyguların onda uyanacağı gibi sözler söylemez. Sadece Kel Sülo'nun Elif'ten etkilendiğini biraz da müstehcenliğe kaçır bir tarzda anlatır. Ona yiyecek gibi bakmaktadır, güzelliği bir anda başını döndürmüştür, gibi.

Gece olunca Ali Ağa, hanımı, gelini ve Kel Sülo beraber aynı çadıra girerler. Başka bir çadıra onu koymazlar. Misafir için ayrı bir çadır hazırlamazlar. Aynı

kilde verir: "Düşmanı dahı olsa, keçisini kesecek kadar cömert ve misafirperver... Bu büyüklüğü, bu alicenaplığı, başka hiçbir millet gosteremez." (s.137)

⁷ Bundan önce çatışma çıkabilecek konu ise Seyis Kel Sülo'nun, yaylağa geldiğinde, Ali Ağa'ya selâm vermesidir. Fakat böyle bir çatışma çıkmaz. Çünkü Ali Ağa, selâmı almazlık etmez, aleyküm selâm diyerek mukabelede bulunur. (s.50) Bunda da bir mahsur görmez. Kendisine selâm verilmesini yadırgamaz

⁸ Hikâyede Ali Ağa'nın misafirperverliğini gösteren diğer bir hadise de şudur. Ali Ağa kendisi fazla yemek yemeyen birisidir. Fakat sırf konuğu rahat rahat yemeğini yesin, utanmasın diye ona eşlik etmeye devam eder. Sofradan kalkmaz. (s.53) Bu kadar ince düşünceli ve görgülü birinsidir. Misafirini düşünen birisidir.

evlerde olduğu gibi kendi çadırlarına alırlar. Üstelik konuğun yatağını çadırın üst başına, ayı postunun üstüne, gelinle kaynananınkini ortaya, Ali Ağa'ninkini de ayakucuna sererler. En azından Ali Ağa'nın yatağı kadınlarla Kel Sülo'nun arasında olabilirdi. Ama buna bile dikkat edilmemiştir. Yabancı biri değilmiş gibi davranılmıştır. Yazar bu durumu da hiçbir yorum yapmadan, olduğu şekliyle anlatmakla yetinir. Bundan sonra hikâyede karşımıza, Elif'in Kel Sülo'nun ayaklarını yıkamasından, onunla beraber aynı çadırda yatmasından daha önemlisi ve hikâyenin kilit noktalarından da biri olan ve Alevî inancı zannedilen bir mesele çıkıyor. Hikâyenin en önemli yeri burasıdır. Kurgu, bunun üzerine bina edilmiştir. Yazar, bu anlayışa cevap vermek için "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesini yazmıştır. Kel Sülo, Elif'in yanına gidip gitmemek için mücadele ederken kendini haklı çıkarmak için Alevî kadınlarının uçurlarının gevşek olduğu, nikâhlarının çalı nikâhı olduğu, mum söndürme âdetlerinin bulunduğu gibi birçok gerekçeler sayar. Dolayısıyla Elif ona ses çıkarmayacaktır. Bütün bunlar, insanların Alevîler hakkındaki yanlış düşüncelerini göstermektedir. Yazar, "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde bu anlayışı tenkit eder ve böyle düşünenlere Seyis Kel Sülo'nun şahsında acı bir ders verir.

Ali Ağa, Sülo'yu öldürmez. Hakaretin asıl sahibi Hasan Ağa'dır. Onun cezalandırmasını ister. Bu yüzden Hasan Ağa'nın cins atının kuyruğunu kökünden keser, Kel Sülo'nun da bıyığını kökünden tıraş eder. Töreye göre onun yaptığı işin cezası budur. Yattığı evin namusuna dolananın atının kuyruğu kesilir. Bu namus kiri temizlenmedikçe de asıldığı yerden indirilmez. Adamın cezası ise ağasına aittir. Töre göre atının kuyruğunun kesilmesi, kişi için ölümden daha ağırdır. Ali Ağa, cins atını sırf habersiz birleştirildiği için öldürür. Atının bile böyle bir şekilde çiftleştirilmesine karşı çıkacak kadar namusuna düşkün birisidir. Yoksa diğerlerinin dediği gibi bir Alevî değildir. Bunu da yazar hikâyede şu sözlerle verir:

"Ben namusu yüz bin ata, yüzbin kısırağa değişmem, bir pire için yorganı yakarım. Kapımdaki kancık ite bile yan gözle baktırmam... Benim gelinime el atan kim olursa olsun temizlerim."(s.60)

Hikâyenin Zayıf Yönleri⁹

Yazar, Seyis Kel Sülo'yu, Alevîlerin kestiğini yemeyecek kadar hassas birisi olarak veriyor. Fakat aynı özelliği, onda, ayakları yıkanırken göremiyoruz.

⁹ Şevket Bulut'un, "Kuyruğu Kesilen At" hikâyesinde, muvaffak olduğunu yani hikâyeyi başarılı bulduğumuzu başlarda söylemiştik. Buna rağmen böyle bir bölüm açmamızın sebebi, onun, hemen hemen bütün hikâyelerinin ortak bir özelliği olan kusurlarının olmasını da gösterelim dedik. Fakat tespit ettiğimiz kusurlar, diğerlerinin bazılarında olduğu gibi hikâyeyi başarısız yapabilecek derecede değildir. Şevket Bulut hikâyelerinin edebiyatımızdaki önemi ya da en başarılı yanı, folklorik malzeme yönünden zengin olması ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizi tüm özellikleriyle verebilmesidir. Diğer özellikleri buna nazaran ikinci üçüncü derece mesabesinde.

Sülo, eğer böyle birisi olsaydı ayaklarını da yıkatmaması gerekirdi. Hikâyedeki özelliklerini göz önünde bulundurursak, Sülo'nun, yediği şeyin kimin tarafından kesilip kesilmediğine bakacak bir yapıda olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Seyis Kel Sülo, çadırlarına misafir olduğu, büyük izzet ve ikram gördüğü kişilerin namusuna göz dikiyor. Gelinlerinden yararlanmak istiyor. Fakat bunun olmayacağı aşikârdır. Çünkü kadını, ilk defa görmüştür. Huyunu suyunu bilmemektedir. Nasıl tepki vereceğine dair bir bilgisi yoktur. Ondan bir işaret ve ümit de almamıştır. Yazarın bunları hesaba katmayıp onu Elif'in yanına göndermesi ve bu işe teşebbüs ettirmesi mantıklı görünmemektedir. Sonra çadırda yalnız değillerdir. Ali Ağa ve hanımı da vardır. Böyle bir yerde emeline ulaşması daha da zordur. Gelin de uyumuştur. Eğer istekli olsaydı dışarıya çıkmak veya kendisi Sülo'nun yanına gitmek veya üstünü başını açıp, orasını burasını gösterip onu tahrik etmek gibi değişik yollara başvurabilirdi. Bunları da yapmadığı hâlde Sülo'nun böyle bir işe kalkışması biraz zayıf düşüyor. Hikâyeyi sakatlıyor.

Ayrıca Elif, Seyis Kel Sülo'nun ilk teşebbüsünde niye tepkisini göstermiyor. Uyandığında, Sülo'nun eli, donunun içindedir. Böyle bir durumda olmasına rağmen: "Kayınbabamı çağırırsam seni kör bıçakla keser. Etini tike tike ayırır. Köpeklerle atar.." ancak bu kadar diyebiliyor. Bağırıp çağırıyor. Üstelik bunları söyledikten sonra hiçbir şey olmamış gibi rahatlıkla yatıp uyumaya devam edebiliyor.

Sonra yazar Kel Sülo dışarı çıktığında Elif ne yapmıştır, ne düşünmüştür, bunlar üzerinde de hiç durmamıştır. Böyle olunca da onun bu tavrı Sülo'yu cesaretlendirmiştir, "cilve yaptı kancık." diyerek ikinci bir teşebbüste bulunmasına imkân sağlamıştır. Hikâyede eksiklik olarak karşımıza çıkan bir diğer kısım da, Ali Ağa'nın, Kel Sülo'yu cezalandırmasının ve daha sonra da onu üç adamıyla birlikte asıl cezayı vermesi için Hasan Ağa'ya göndermesinin anlatıldığı kısımdır. Burasının, biraz daha üzerinde düşünülmesi gerekirdi. Yazar yeterince işleyememiştir. Geceleyin Sülo'yu bağlatıp, sabahleyin cezasını verdirtseydi bir problem kalmayacaktı. Atın kuyruğunun ve adamın bıyığının kökünden kesilmesi, atın kuyruğundan kanlar akması, sabahleyin yani gün ışığında olmuş gibi bir üslûpla anlatılmaktadır. Elektrik olmadığı bir yaylakta, hem de o zamanın imkânlarıyla bu şekilde bir anlatım "mukteza-yı hâlê" uygun düşmemektedir. Hadise geceleyin olmasına rağmen yazar, gece olduğunu hissetirecek kelimeler kullanmamıştır.

Hikâyedeki kusurlardan birisi de anlatım tekniği ile ilgilidir. Şevket Bulut, "Kuyruğu Kesilen At"ı her şeyi bilen ve gören hâkim bakış açısıyla anlatmıştır. Bunu yaparken de kendini belli etmemeye, arka plânda kalmaya çalışmıştır. Olaylara müdahale etmeyip dikkatleri metin üzerinde yoğunlaştırmıştır. Hikâyenin genelinde böyle davranmasına rağmen iki yerde kendi varlığını belli ederek bu metodun dışına çıkmıştır. Teknik yönden hikâyeye zarar vermiştir. Bun-

lardan biri, hikâyenin sonunda, Seyis Kel Sülo'nun, söylediği yalan anlaşılınca kendisini affettirmek için Hasan Ağa'ya yalvardığı kısımdır:

“Bana, Alevî avratlarını başka türlü anlatmışlardı: Alevîlerin mum söndürdüklerini söylemişlerdi... Feneri söndürünce, muradıma nail olacağım sandım.. Bana kolayca teslim olur diyordum.. Yanılmışım! Bu kadar namus düşünün, bu kadar uçkurlarına sağlam olduklarını bilmiyordum Aşam..” (s.61)

Görüldüğü gibi burada açıkça konuşan yazardır. Seyis Kel Sülo'nun durumu bu tarz bir konuşma yapmaya müsait değildir. Zaten Şevket Bulut, bunları daha önce yani Sülo çadırda, Elif'in yanına gidip gitmemek konusunda bir çatışma yaparken uzun uzadıya vermişti. Böyle düşündüğü için başına bu hadiseler gelmiştir. Yazar bunun için onu cezalandırmıştır. Hikâyenin ana fikrini bu düşünceler oluşturmaktadır. Buna rağmen yazar bir daha bunları tekrarlatıyor. Hem de kendini belli eder bir tarzda. Diğeri ise Hasan Ağa'nın, Sülo'nun kendini affettirmek için söylediği sözlere cevap verdiği kısımdır. Orası da şöyledir:

“Aramıza nifak soktun.. Senin yüzünden düğün –derneği bıraktım. Beni kırıveme rezil ettin.. Namus, namustur... Alevî, Sünnî diye milleti, senin gibi avanaklar ayırır. Bizler, aynı kandan, aynı dinden geliyoruz.. Cepheye beraber koşarız.. Beraber şehit oluruz.. Beraber aynı topraklar üstünde yaşarız... Hiçbir bir zaman konuk olduğumuz evin gelinine, kızına el atmak aklımızdan geçmez.. Bizler yolumuzu yordamımızı bilen insanlarız.” (s.61)

Görüldüğü gibi burada da açıkça konuşan yazardır. Çünkü böyle bir nutuk atmanın yeri ve zamanı değildir. Üstelik Hasan Ağa da bunları söyleyebilecek yapıda birisi değildir. Şevket Bulut, hikâyedeki tezini burada bir kez daha vererek tekrara düşmüştür. Sözü uzatmıştır. Bunlar da teknik yanı bir tarafa edebî yönden de birer kusurdurlar. Zaten hikâyede gereken yapılmıştır. Namus konusundaki hassasiyet gösterilmiştir. Cins atlar öldürülmüştür. Seyis Kel Sülo, idam edilmiştir. Bunun da sebebi Alevîlere karşı olan yanlış anlayıştır. Bunu okuyan herkes bilmektedir. Bir daha tekrarlanmasını, araya girip bunları bir daha söylemenin bir anlamı yoktur.

Sonuç

Bu çalışmamızda son dönem hikâyecilerimizden Şevket Bulut'un “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesini inceledik. Bunun yapmamızın sebeplerinden birisi de; hikâyenin, hem Şevket Bulut'un diğer hikâyelerinin ortak özelliklerini taşıması yani onun hikâyeciliği hakkında bize bilgi vermesi hem de yer yer onlardan ayrılması; gerek konusunun enteresanlığı, gerekse teknik yönleri bakımından, Şevket Bulut'un başarılı ve öne çıkan çalışmalarından biri olması ve diğerleri içerisinde, ilmî yönden, incelenmeye daha elverişli özellikler göstermesidir.

Hikâyede, Maraş ilimizin Elbistan ilçesindeki bir yaylakta yaşayan Alevîler arasında geçen bir namus hadisesi anlatılmaktadır. Şevket Bulut, görevi gereği, uzun yıllar, köy köy dolaştığı / bulunduğu bu yerlerin âdetlerini, insanlarını, törelerini çok iyi tanımaktadır. Buralardan bolca folklorik malzemeler toplamıştır. Ve bunların bir kısmını da “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde başarıyla kullanmıştır. Hikâyede, konuk olduğu yerin namusuna el uzatan kişiye uygulanan töre cezası anlatılmaktadır. Misafir olduğu için öldürülmez, fakat bıyığı kesilir ve ağasına gönderilir. Cezayı onun vermesi istenir. Şevket Bulut, bu töre cezasının uygulanabilmesi için, hikâyenin mekânını özel olarak seçmiştir. Yaylakta bunun olması daha uygundur. Dağlarda, dağ kanunu uygulanır. Şehirde olsa bu anlatılanların olabilmesi daha zordur. Zaman olarak da atların çiftleşme zamanını almıştır. Alevîlerin atlarını bile izinsiz çiftleştirmeyecek kadar namuslarına düşkün olduklarını göstermek için. Mekânın ve zamanın hikâye üzerinde önemli fonksiyonları vardır. Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde, Alevîlerin namuslu oldukları tezini savunur. Bunun haricinde bilinen ve söylenen şeyler doğru değildir. Ayrıca Alevîleri Türk olarak görür ve onların âdetlerinin Türk âdetleri olduklarını söyler. Alevî-Sünnî diye bir ayırım yapmaya da karşıdır.

Hikâyede karşımıza başlıca iki şahıs çıkmaktadır. Bunlardan birisi ve olumlu olanı: Ali Ağa isminde bir Alevî dedesi; diğeri ve olumsuz olanı ise: Urfalı Kel Sülo isminde Sünnî bir seyistir. Ali Ağa, hikâyede, törelerine ve âdetlerine son derece bağlı, namusuna düşkün, konuksever ve bilgili bir kişi olarak verilir. Seyis Kel Sülo ise para için ekmeğini yediği ağasına ihanet edecek bir yapıdadır. Yine misafir olduğu kimselerin namusuna kötü gözle bakabilecek kadar da ahlâksız birisidir. Hikâyede bu ikisi kadar olmasa da gene de bir yer tutan üçüncü bir şahıs ise Hasan Ağa'dır. Yazar onu genç, toy ve görgü yoksulu birisi olarak tanıtır. Babası kadar bilgili ve iyi birisi değildir. Yazarın bu şahısları böyle özelliklerle göstermesinin sebebi, hikâyede ileri sürdüğü: Alevîler de iyidir, Sünnîler de iyidir; bunların birbirlerinden farkları yoktur, bunları ayrı düşünmek doğru değildir, tezine uygun olması içindir. Her iki taraftan da kötüler çıkabilir. Bunu onların tamamına mal edip hepsi böyledir gibi bir genellemeye gitmek doğru değildir. Nitekim Ali Ağa Alevî olmasına rağmen ne kadar iyi birisidir. Seyis Kel Sülo ise Sünnî olmasına rağmen o kadar kötü birisidir.

Şevket Bulut “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde diğer hikâyelerinde görülmeyen bir tarzda şairane bir üslûp kullanmıştır. Süslü tasvirler yapmıştır. Açık, sade ve yalın bir üslûp kullanmak yerine imgelerle, benzetmelerle, sanatlarla, mübalâğalarla yüklü, süslü bir anlatımı tercih etmiştir. Manzarayı olduğu gibi ya da tam bir fotoğraf gerçekliğiyle vermemiştir. Şahsî düşünce ve yorumlarını, duygularını da katmıştır. Bu da gösteriyor ki Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde, sanat gösterme endişesi taşımıştır. (Hikâyede, realist ve psiko-

lojik tasvirler de vardır.) Hikâyede şive taklidi yoktur. Sadece cümle içerisinde mahallî ağızda kullanılan bazı kelimelere ve tabirlere yer verilmiştir. Bunun haricinde kişiler tamamıyla kendi şiveleri ve ağızlarıyla konuşmazlar. Şevket Bulut'un hikâyelerinde argo ve kaba söyleyişlere ve cinselliğe pek rastlamak mümkün değildir. Hikâyelerinin bir özelliği de budur. “Kuyruğu kesilen At” Hikâyesinde ise yazar bunun dışına çıkar ve diğerlerine oranla böyle epey bir kelime kullanır, cinselliğe yer verir.

Hikâyede Alevîlikle ilgili unsurlar da vardır. Fakat yazar bunları sadece Alevîlere aitmiş gibi göstermez, aksine Türk âdetleri olarak verir. Meselâ; hikâyenin tamamı göz önünde bulundurulursa kurgusunda önemli bir yer tutan, hikâyenin temelini ona bina edildiği Ali Ağa'nın uyguladığı töre cezasını, Sünnî olmasına rağmen Hasan Ağa da bilmektedir ve kendisi normal bir şeymiş gibi bunun uygulayıcısı da olmuştur. Bununla birlikte hikâyede bazı yerler de vardır ki yazar bunlar üzerinde bir şey söylemediği, anlatıp geçmekle yetindiği, bir yorum yapmadığı için bunların sadece Alevîlere ait özellikler olup olmadığı hususunda bir şey söyleyemiyoruz. Meselâ misafirin ayaklarını yıkamak, misafiri ailenin de olduğu aynı çadıra yatırmak gibi...

Şevket Bulut'un “Kuyruğu Kesilen At” hikâyesinde bazı kusurlar da vardır. Bunlar muhayyile eksikliğinden ve dikkatsizlikten gelmektedir. Fakat hikâyenin başarısını etkileyecek derecede değildir.

Kaynakça

- Emekli Sandığı Arşivi, Şevket Bulut Dosyası.
- Eshabil Karademir, “Oynaş Yazarı Şevket Bulut'la Bir Konuşma”, Hisar Dergisi, S. 163, Temmuz 1977.
- İbrahim Erşahin, “Folklor Malzemesinin Modern Türk Hikâyesinde Kullanılması ve Şevket Bulut Örneği”, K.S.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 1996.
- Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, 2. bs., Dergâh Yayınları, İstanbul 1984.
- Mustafa Karabulut, “Şevket Bulut Hayatı ve Eserleri”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1997.
- Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Edebiyat Otağı, Ankara 2006.
- Selda Kateroğlu, “Şevket Bulut ve Hikâyeciliği”, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 1999.
- Şevket Bulut, “Kuyruğu Kesilen At”, *Al Karısı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1974.
- Şevket Bulut, “Son Arzu”, *Yıkık Minare*, Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 1996.